

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Mariaskåpet från Haga kyrka

Rydbeck, Monica

Fornvännen 213-215

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1956_213

Ingår i: samla.raa.se

Fig. 4. Detalj av fibulan fig. 1. Förstorad. Foto ATA. — Detail of the fibula shown in Fig. 1. Enlarged.

Till det magra bohuslänska fornsaksbeståndet från merovingertiden-venedeltiden³ utgör Tossene-spännet ett välkommet och i all sin enkelhet särpräglad tillskott.

Carl-Axel Moberg

³ G. Sarauw och J. Alin, Götaälvsområdets fornminnen, Göteborg 1923, s. 328 ff.

MARIASKÅPET FRÅN HAGA KYRKA

Madonnaskåpet från Haga kyrka, Uppland (St. H. M., inv.-nr 10157:1) genomgick innevarande år en konservering, vid vilken Mariabilden måste lösgöras från sitt dorsale. Den med en pensel tämligen vårdslöst anbragta minuskelskrift, som avbildas här såsom fig. 1—2, kom då till synes: 15 an 14 up sante Johans bapetese dach so is dat bilte gemacket. Notisen ifråga frampreparerades tydligen, enligt vad som framgår av en anteckning i museets katalogbilagor, vid en restaurering på 1920-talet.¹ Efter vad som kan konstateras, fäste man sig den gången icke vid de två, med betydligt mindre minuskler i krederingen inristade ord, som avsluta meningen: to stokholmie. Tillägget utgör ett gott exempel på att det allmänna antagande

¹ Jfr även fotos i bildarkivet. Notisen var däremot icke känd, då skulpturen år 1912 publicerades i Sveriges kyrkor (Uppland, Bd IV, s. 196).

Fig. 1. Dorsalet till madonnaskåpet från Haga kyrka, Uppland. — Dorsal of the Madonna shrine from Haga Church, Uppland.

verkligen har fog för sig, som man lätt gör inför åtskilliga av de svenska senmedeltida kyrkoskulpturerna av nordtyskt kynne, nämligen, att det var inom Sveriges gränser som åtskilliga av de tyskfödda och tyskt skolade skulptörerna utförde sina beställningar för svenska kyrkor. Hagaskåpets lågtyska sammanhang framgår f. ö. icke blott av skulpturens stilistiska drag och den ovan citerade inskriften, även orden på skulpturens sockel anger detta: S. MARIA firgene.

I det nyligen utkomna, imponerande innehållsrika häfte av Sveriges kyrkor (Uppland, Bd II: 5), där bl. a. Hargs kyrka och dess inventarier behandlas, avbildas ett Mariaskåp (s. 710—712, fig. 585), som otvivelaktigt hör till samma verkstadsgrupp som Hagaskåpet. Hargmadonnan betecknas såsom svenskt arbete från 1400-talets slut. Undertecknad skulle emellertid, med utgångspunkt från Hagaskåpets fixa datering, vilja ändra uttrycket en nyans: vid tiden omkr. 1500, och snarare efter än före århundradesskiftet, arbetade de verkstäder, där icke blott Haga- och Hargskulpturerna tillkommo, utan även ett flertal andra uppländska skulpturgrupper. Dessa verkstäder repre-

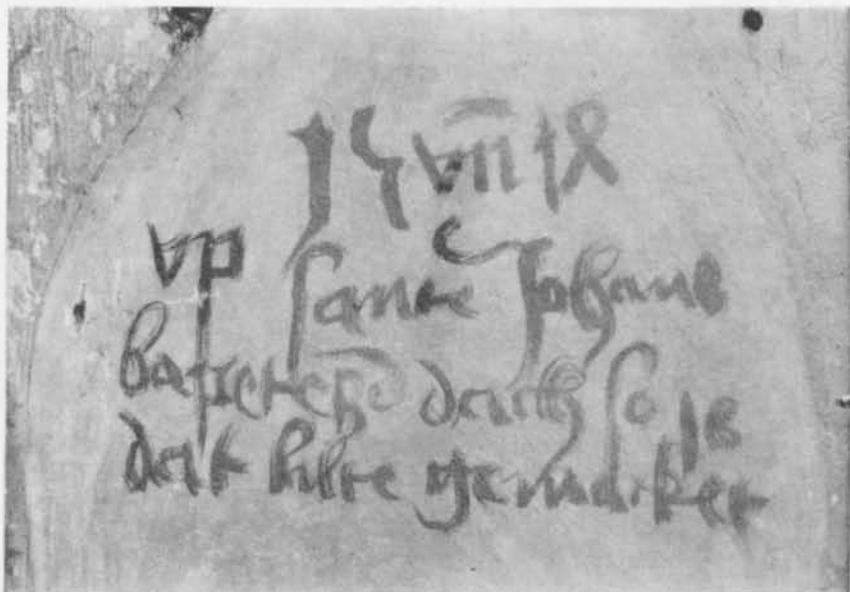

Fig. 2. Inskription på dorsalet fig. 1. — Inscription on the dorsal shown in Fig. 1.

senteras t. ex. av Mariaskåpen från Jumkil, från Solna², Bladåker³, Västerlövsta (St. H. M. inv.-nr 23002: 80); troligen äro även Maria- och Martin-skåpen från Knutby⁴ lika sena, trots de höggotiska reminiscenserna i Marias mantelveck. Serien kan givetvis vidgas. Mariaskåpet från Skuttunge, tydligen utgången ur samma verkstad som den stora S:t Olofsbilden från Övergran (St. H. M. inv.-nr 10705: 6), utgör en god förmedlande länk, då det gäller att påvisa retardering av stilistiska detaljer. Undertecknad skulle t. o. m. vilja placera två sådana skulpturer, i och för sig vitt skilda till karaktären, som Mariabilderna från Östuna⁵ och Dannemora på denna sidan år 1500, alla ålderdomliga drag till trots. Beträffande den sistnämnda bör man kanske t. o. m. förutsätta ett medvetet efterbildande av äldre stilformer. I övriga nämnda fall rör det sig uteslutande om exempel på det faktum, att de mindre betydande mästarna fasthålla äldre stildrag och i flertalet fall tvinga betraktaren till synnerligen ungefärliga tidsbestämningar, så snart han kommit utanför kretsen av förstarangskonstnärernas verk.

Monica Rydbeck

² Sveriges kyrkor (Uppl. I: 2, s. 230 f., fig. 25).

³ Ib. Uppl. III: 4, s. 410 f., fig. 434; jfr C. A. Nordman, Medeltida skulptur i Nationalmuseum, Helsingfors 1951, s. 17, fig. 21; I. Wilcke-Lindqvist, Bladåkers kyrka, Upplands kyrkor nr 27, s. 46.

⁴ Sveriges kyrkor, Uppl. III: 3, s. 322 f., fig. 343—344.

⁵ Sveriges kyrkor, Uppl. III: 1, s. 59 f., fig. 66.